

6.SINIF 1.ÜNİTE: GÜNEŞ SİSTEMİ VE TUTULMALAR

1.Bölüm: Güneş Sistemi:

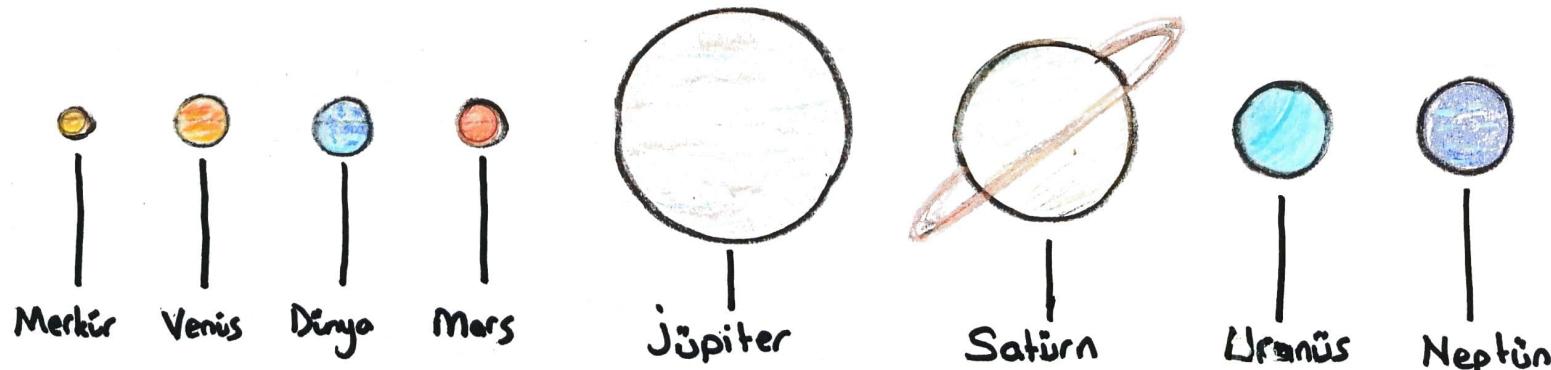
* Güneş, gezegenler, gezegenlerin uyduları, asteroidler ve kuyruklu yıldızların oluşturduğu sisteme "Güneş sistemi" denir.

Hatırlayalım: Yıldızlar çok sıcak gazlardan oluşan, parlak, çevresine ısı ve ışık yayan çok büyük gök cisimleridir. Güneş bir yıldızdır. Güneş ile Dünya arasındaki uzaklık yaklaşık 150 milyon km'dir.

* Bir yıldızın etrafında belirli bir yörüngeye dolanan gök cisimlerine "gezegen" denir.

! Güneş sisteminin yıldızı Güneş'tir. Dünya, Güneş etrafında dolanan sekiz gezegenden biridir.

* Güneş sistemindeki bu sekiz gezegenin yapıları, büyüklükleri, Güneş'e olan uzaklıkları ve Güneş etrafındaki dolaşma süreleri birbirinden farklıdır.

* Gezegenleri yapısal özelliklerine göre iki grupta inceliyoruz.

1. Karasal gezegenler (iç gezegenler)

Merkür, Venüs, Dünya, Mars

* Güneş sistemindeki ilk dört gezegen.

* Yüzeyleri sert kayalardan oluşur.

* Karasal gezegenlerin en büyükü Dünya'dır.

* Güneş sistemindeki gezegenleri: büyükten küçüğe doğru sıralayalım.

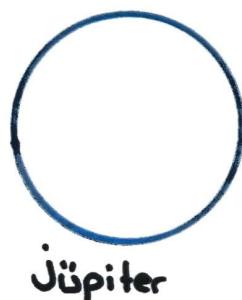
2. Gazsal gezegenler (dış gezegenler)

Jüpiter, Satürn, Uranüs, Neptün

* Güneş sistemindeki son dört gezegen.

* Yapıları çeşitli gazlardan oluşur.

* Gazsal gezegenlerin en büyükü Jüpiter'dir.

Jüpiter

Satürn

Uranüs

Neptün

Dünya

Venüs

Mars

Merkür

! Bu gezegenlerden beş tanesini Dünya'dan çıplak gözle görebiliriz.
(Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn)

* Bazı gezegenlerin etrafında dolanan, belirli bir yörüngeyi olan gök cisimleri bulunur. Buna "doğal uydusu" denir. Merkür ve Venüs gezegenlerinin uydusu yoktur.

MERKÜR :

- * Güneş'e en yakın gezegen.
- * Güneş sistemindeki en küçük gezegen.
- * Uydusu ve halkası yoktur.
- * Atmosferi yoktur. (çok incedir)
- * Gece - gündüz sıcaklık farkı çok fazladır.

VENÜS :

- * Uydusu ve halkası yoktur.
- * Güneş ve Ay'dan sonra gökyüzünde en parlak görünen gök cismidir.
- * Halk arasında "çoban yıldızı" olarak bilinir.
- * Kalın bir atmosfer tabakası vardır. Bu yüzden yüzeyi Dünya'dan gözlenemez.
- * Dünya'ya en yakın gezegendir.
- * Kalın ve yoğun karbondioksit içeren atmosferi nedeniyle en sıcak gezegendir.

DÜNYA :

- * Üzerinde yaşam barındırdığı bilinen tek gezegendir.
- * Yaklaşık 4,5 milyar yaşındadır.
- * Yüzeyinin yaklaşık %70'i su, %30'u kara ile kaplıdır.
- * Tek doğal uydusu Ay'dır.

MARS :

- * Merih ve kızıl gezegen adıyla da anılır.
- * Yüzeyinde yoğun demir oksit olduğundan kızılımsı görünür.
- * 2 uydusu vardır.
- * Dünya'dan daha seyrek bir atmosfere sahiptir.
- * Güneş sisteminin en büyük dağı bulunur. (Olimpos)

JÜPİTER :

- * Güneş sisteminin en büyük gezegenidir.
- * Halkaları vardır.
- * 79 doğal uydusu keşfedilmiştir.
- * Dört büyük uydusunu (Ganymede, Callisto, Io, Europa) 1610 yılında Galilei gözlemlemiştir.

SATURN:

- * Güneş sisteminin en büyük ikinci gezegenidir.
- * Kalın bir atmosfer tabakası vardır.
- * Büyük çaplı ve görkemli halkaları bulunur.
- * 82 uydusu vardır. Güneş sisteminde en çok uyduya sahip gezegendir.

URANÜS :

- * Güneş sisteminin en büyük üçüncü gezegenidir.
- * Halkaları vardır.
- * Güneş'in etrafında yan yatmış bir şekilde döner.
- * 27 uydusu vardır.
- * Güneş sistemindeki en soğuk gezegendir.

NEPTÜN:

- * Güneş'e en uzak gezegendir.
- * Uranüs'ün ikizi olarak bilinir.
- * İnce ve seyrek halkaları vardır.
- * 14 uydusu gözlemlenmiştir.

Güneş sisteminde:

- * En büyük gezegen : Jüpiter
- * En küçük gezegen : Merkür
- * Halkası olan gezegenler : Jüpiter, Saturn, Uranüs, Neptün
- * Uydusu olmayan gezegenler : Merkür, Venüs
- * En fazla uydusu olan gezegen : Saturn

- * Karasal gezegenler : Merkür, Venüs, Dünya, Mars
Gazsal gezegenler : Jüpiter, Saturn, Uranüs, Neptün
- * Güneş'e yakınlığına göre sıralama:
Merkür - Venüs - Dünya - Mars - Jüpiter - Saturn - Uranüs - Neptün
- * Büyüklüğe göre sıralama:
Jüpiter - Saturn - Uranüs - Neptün - Dünya - Venüs - Mars - Merkür
- * En sıcak gezegen : Venüs
- * En soğuk gezegen : Uranüs
- * Devrilmis varil, tekerlek gibi dönen : Uranüs

Meteorlar - Gök taşları:

- * Uzay boşlığında bulunan çok küçük kütleli katı gök cisimlerine "gök taşı" denir.
- * Gök taşları Dünya atmosferine girdikten sonra "meteor" adını alır.
- * Meteorlar atmosferde ilerlerken sürtünmeden dolayı ısınıp yanarak ışık saçarlar. Bu olaya halk arasında "yıldız kayması" denir.
- ! Yıldız kayması halk arasında kullanılan bir addandırmadır, gerçek yıldızlarla ilgisi yoktur.
- * Küçük boyuttaki meteorlar genellikle atmosferde yanarak yeryüzüne ulaşmadan yok olurlar. Bazen de kalan parçalar yeryüzüne düşer. Yeryüzüne ulaşabilen bu meteor parçalarına "meteorit" denir.
- * Meteroitler düştükleri alanda büyük çukurlar oluşturabilir. Bunlara "gök taşı çukuru" denir. Dünya'daki en büyük gök taşı çukuru ABD'nin California eyaletindedir.
- * Güneş sisteminin oluşumundan kalon büyük kaya ve metal parçaları "asteroit kuşağı" ni oluşturur.
- ! Asteroit kuşağı Mars ile Jüpiter gezegenleri arasında bulunur.
- * Asteroit kuşağındaki gök cisimleri "gezegenimsi gök cisimleri" olarak addandırılır. Ancak bunlar gezegenler gibi küresel yapıda değildir. Çapları 1,5 - 960 km arasında olabilir.

Soru: Güneş sistemindeki üç gezegen Güneş'e yakınlıklarına göre aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

A - Jüpiter - B

A gezegeni Güneş'e Jüpiter'den daha yakın olduğunu göre A ve B aşağıdakilerden hangisi olamaz?

A	B
A) Venüs	Uranüs
B) Merkür	Satürn
C) Mars	Satürn
D) Uranüs	Venüs

Soru: Güneş sistemindeki bazı gezegenlerle ilgili bilgiler verilmiştir.

- Güneş'e en yakın gezegendir.
- Tek doğal uydusu Ay'dır.
- Güneş sistemindeki en büyük gezegendir.

Özellikler gezegenlerle eşleştirildiğinde aşağıdakilerden hangisi açıkta kalır?

- A) Venüs   B) Merkür
C) Dünya   D) Jüpiter

Soru: Hangisi gaz yapıda bir gezegen değildir?

- A) Neptün   B) Venüs
C) Satürn   D) Jüpiter

Soru: Asteroit kuşağı olarak adlandırılan bölge hangi iki gezegen arasında bulunur?

- A) Uranüs - Neptün
B) Jüpiter - Satürn
C) Mars - Jüpiter
D) Merkür - Venüs

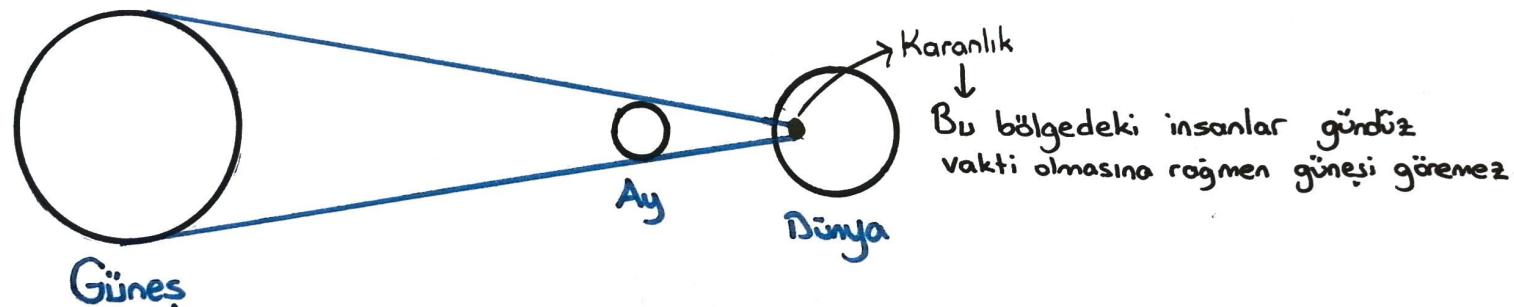
Soru: Hangi gezegenin kütlesi, Güneş sistemindeki tüm gezegenlerin kütteleri toplamının yaklaşık 2,5 katıdır?

- A) Satürn   B) Dünya
C) Uranüs   D) Jüpiter

2.Bölüm: Güneş ve Ay tutulmaları:

Güneş Tutulması:

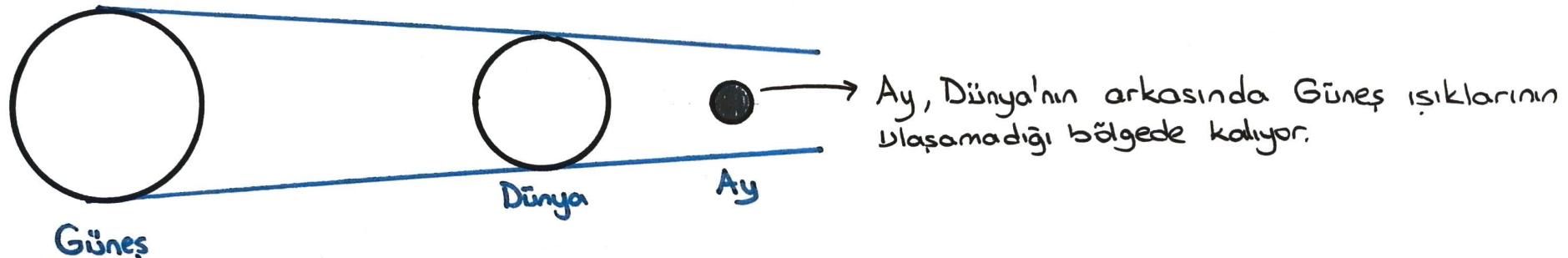
- * Ay'ın Güneş ve Dünya arasına girerek, Güneş ışınlarının Dünya'ya ulaşmasını engellemesine "güneş tutulması" denir.

- ! Güneş tutulması gündüz vakti gerçekleşir.
- ! Güneş tutulması Ay, Yeni ay evresindeyken gözlenir.
- * Ay, bir yılda 12 kez yeni ay evresine girer. Ancak her yeni ay evresinde Güneş tutulması olmaz. Bunun nedeni Güneş, Dünya ve Ay'ın her zaman aynı doğrultuda bulunmamasıdır.
- ! Güneş tutulmasının gerçekleşebilmesi için Güneş, Dünya ve Ay aynı doğrultuda olmalıdır.
- * Güneş tutulmaları bir yıl içerisinde Dünya'nın çeşitli bölgelerinde birkaç kez gözlenebilir.
- * Güneş tutulması bir gölge düşumu olayıdır.
- ! Güneş tutulmasını çıplak gözle izlemek çok tehliklidir. Mutlaka özel filtreli gözlük kullanılmalıdır.

Ay Tutulması:

- * Dünya Güneş etrafında dolanırken, Güneş ve Ay arasında kaldığında Dünya'nın bazı bölgelerinden Ay görünmez. Bu olaya "Ay tutulması" denir.

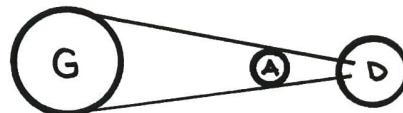

- * Ay, Dünya'nın gölge konisi içinde kalır ve Dünya'dan gözlenemez olur.
- ! Dünya'nın geceyi yaşayan bölgelerinde gerçekleşir.
- ! Ay tutulması dolunay euresinde gerçekleşir.
- * Her dolunay euresinde Ay tutulması gerçekleşmez. (Aynı doğrultuda olmazlar)
- * Eğer her dolunay euresinde Ay tutulması olsaydı, yılda 12 kez gerçekleşirdi.
- * Ay tutulması yılda birkaç kez gözlemlenebilir.
- ! Ay tutulması, Güneş tutulmasına göre Dünya'nın daha geniş bir bölgesinden izlenir.

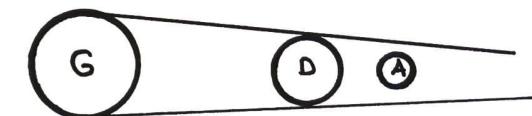
Güneş ve Ay tutulmasının
ortak özellikleri

- ⇒
- Güneş, Dünya ve Ay aynı doğrultuda olmalıdır.
  - Işığın doğrusal yolla yayıldığını kanıtlar.
  - Gölge oluşumu ile gerçekleşir.

Güneş tutulması

Ay tutulması

Güneş ve Ay tutulmasının
temel farkları

- Dünya'nın belirli bir bölgesi Güneş ışığı alamaz
- Yeni ay eunesinde gerçekleşir.
- Gündüz yaşanan bölgelerde gözlenir
- Birkaç dakika sürer.
- Daha dar bir alandan gözlenir.
- Koruyucu gözlükle izlenir.

- Ay, Dünya'nın gölge konisi içinde kalır.
- Dolunay evresinde gerçekleşir.
- Gece yaşamas bölgelerde gözlenir.
- Birkaç saat sürer
- Daha geniş bir alandan gözlenir.
- Koruyucu gözlük gerekmey

Youtube / instagram
Elif Öğretmen ile Fen

Soru: Aşağıda Güneş tutulması modellenmek isteniyor.

Buna göre doğru modelin oluşturulması için Ay, numaralanmış konumlarının hongisine çizilmelidir?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4

Soru: Ay tutulması sırasında Ay hangi evrede bulunur?

- A) Yeni ay
B) İlk dördün
C) Son dördün
D) Dolunay

Soru: Aşağıdakilerden hangisi Güneş ve Ay tutulmosunda ortaktır?

- A) Yeni ay evresinde gerçekleşmesi
B) Koruyucu gözlüğe ihtiyaç olmadan gözlemlenebilmesi
C) Güneş, Dünya ve Ay'ın aynı doğrultuda olması
D) Dolunay evresinde gerçekleşmesi

Soru: Güneş ve Ay tutulmaları aşağıda kilerden hangisine kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Isı bir enerjidir.
B) İşık hızı ses hızından fazladır.
C) İşık doğrusal yayılır.
D) Isı alıp maddenin sıcaklığı artabilir.

Şimdi, etkileşimli etkinlikler ile öğrencilerini pekiştirebilir, Türkiye sıralamalı online denemeler çözebilir veya Güneş Sistemi ve Tutulmalar kapsamlı Milyoner oyunu oynayabilirsin.
Aşağıdaki görsellere tıklaman yeterlidir.

1.ÜNİTE -GÜNEŞ SİSTEMİ VE TUTULMALAR

- **Güneş Sistemi**
- **Güneş ve Ay Tutulmaları**
- **Sınıf İçi Oyunlar**
- **Deneme Sınavları**
- **Türkiye Sıralamalı Online Deneme Çöz**

